

Nr 64.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1938 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning angående reparations- och moderniseringsarbeten inom det s. k. Stora stenhuset vid Tumba bruk.

I skrivelse till bankoutskottet den 28 april 1938 hava fullmäktige i riksbanken hemställt, att utskottet ville utverka riksdagens medgivande för fullmäktige att inom det s. k. Stora stenhuset vid Tumba bruk låta i huvudsaklig överensstämmelse med ett av byggmästaren Edwin Rundlöf uppgjort förslag med tillhörande beskrivningar och ritningar utföra i förslaget upptagna reparations- och moderniseringsarbeten, dock med undantag av hiss, för en beräknad kostnad av 150 000 kronor.

I sin till innevarande års riksdag avgivna berättelse framhöllo *riksdagens revisorer*, att bostäderna i det s. k. Stora stenhuset, även benämnt slottet, vid Tumba bruk icke befunno sig i fullgott skick. Sålunda vore en del av dem mycket mörka. För att från korridoren komma in i boningsrummet måste man passera genom köket. Skafferi saknades, vilket givetvis vållade de boende besvär och olägenhet. Revisorerna ansåge för sin del, att åtgärder borde vidtagas för förbättring av dessa bostäder. Huruvida dylik förbättring i så fall borde åstadkommas genom ändring av nuvarande bostadslägenheter eller genom nybyggnad ankomme på fullmäktige i riksbanken att efter kostnadsundersökning avgöra.

I sitt yttrande över revisorernas berättelse, vilket yttrande finnes intaget under punkten 1 av utskottets utlåtande nr 12/1938, meddelade fullmäktige, att direktionen igångsatt undersökning av frågan, därvid brukets läkare medverkat. Denne hade utdömt bland annat det s. k. gula huset och vidare förordat betydande ombyggnader av Stora stenhuset.

Beträffande behovet av reparations- och moderniseringsarbeten inom Stora stenhuset anföra *fullmäktige* i sin nu förevarande skrivelse följande:

»Vid de överväganden, som fullmäktige ägnat frågan om bostadsbeståndet vid bruket, hava fullmäktige kommit till den uppfattningen, att i främsta hand ändring och modernisering av Stora stenhuset borde verkställas. I sistnämnda byggnad finnas nu bostadslägenheter till följande antal och storlek:

5 lägenheter på 2 rum och kök

17 » » 1 rum och kök

6 enkelrum

28 lägenheter om sammanlagt 55 eldstäder.

På anmodan av inspektören för pappersbruket har byggmästare Edwin Rundlöf i Stockholm uppgjort förslag och verkställt kostnadsberäkningar rörande de omändrings- och reparationsarbeten, som kunde erfordras för att med utnyttjande, i den mån detta lämpligen låte sig göra, av nuvarande utrymmen söka åstadkomma ett jämförelsevis stort antal mera tidsenliga lägenheter därstädes. Enligt det av Rundlöf upprättade förslaget skulle huset efter ombyggnaden komma att innefatta:

9 lägenheter om 2 rum och kök
5   »   »   1 rum och kök

8 enkelrum

22 lägenheter om sammanlagt 45 eldstäder.

En del moderna bekvämligheter skulle enligt förslaget tillkomma genom ombyggnaden. Sålunda skulle centralvärmeanläggning (i samband med den snart färdigställda badavdelningen), vattenklosetter och personhiss komma att införas.

Kostnaden för hela ombyggnaden har av Rundlöf preliminärt beräknats till 155 500 kronor. För detta belopp har Rundlöf förklarat sig beredd att utföra arbetet.

Av bilagda ritningar och beskrivningar, till vilka fullmäktige hänvisa, framgår närmare byggnadsförslagets innebörd.

Erfarenheten har lärt, att det som regel blir förhållandevis kostsamt att bygga om och modernisera äldre bostadshus. Enär emellertid Stora stenhuset såsom ett byggnadsminnesmärke icke bör rivas eller till sitt yttre nämnvärt förändras och då det alltjämt är i gott stånd torde det fortfarande böra användas för något brukets behov. Det lämpligaste är, att det även i fortsättningen begagnas till bostadsändamål. Då fullständigt nya bostadshus, inrymmande samma antal eldstäder som Stora stenhuset efter moderniseringen, torde draga väsentligt större kostnad än föreliggande ombyggnadsförslag, lär det vara lämpligt att låta verkställa ombyggnad av fastigheten. Arbetet torde därvid lämpligen böra utföras i huvudsaklig överensstämmelse med Rundlöfs förslag, vilket synts fullmäktige ändamålsenligt. Fullmäktige anse dock icke erforderligt, att hiss nu anordnas i byggnaden. Kostnaderna böra följaktligen reduceras med det belopp, 13 000 kronor, som av Rundlöf beräknas åtgå härför. Skulle det i en framtid visa sig lämpligt, att hiss inrättas, torde detta kunna ske utan att utgifterna komma att bli avsevärt större än om arbetet verkställdes i sammanhang med den nu ifrågasatta moderniseringen. Däremot kan det vid närmare övervägande möjligen visa sig erforderligt för att tillgodose bostadsbehovet vid bruket, att de av Rundlöf föreslagna enrumslägenheterna tre trappor upp utbyggas till tvårumslägenheter. Härför torde åtgå cirka 5 000 kronor mera än vad Rundlöf beräknat för modernisering av ifrågavarande lägenheter. Vidare synes i kostnadskalkylen böra medtagas ett belopp av förslagsvis 2 500 kronor till bestridande av kontrollantarvode. Totalkostnaderna för omändrings- och reparationsarbetena skulle följaktligen preliminärt kunna beräknas till 150 000 kronor.

Vid bruket finnas för närvarande 134 bostadslägenheter för arbetare och pensionärer, därav 1 lägenhet om 3 rum och kök, 81 lägenheter om 2 rum och kök, 33 lägenheter om 1 rum och kök samt 19 enkelrum. Härav bebos 102 av arbetare och 26 av pensionärer, medan 6 lägenheter äro lediga för renovering. Därest ombyggnaden kommer till stånd, minskas antalet bostadslägenheter vid bruket med sex. En fortsatt förbättring eller utrymning av de mindre goda bostäderna vid bruket kommer att än ytterligare reducera

antalet tillgängliga lägenheter. Det s. k. Gula huset, som rymmer tre lägenheter om 2 rum och kök, fyra lägenheter om 1 rum och kök samt ett enkelrum, har nämligen såsom förut nämnts blivit utdömt och måste därför i en närliggande framtid rivas eller åtminstone utrymmas som bostadshus. Man har följaktligen att räkna med att bostadsbeståndet på grund av sålunda ifrågasatta åtgärder kommer att minskas med inalles 14 lägenheter, varefter skulle återstå endast 120. Beträffande bostadsbehovet vid bruket under olika förutsättningar torde få hänvisas till en med hemlig skrivelse denna dag till bankoutskottet överlämnad utredning angående utvidgning av driften vid pappers bruket. Av sagda utredning framgår, att de moderniserade bostäder, som vinnas genom de föreslagna omändringsarbetena, under en lång tid framåt kunna anses behövlige för bruket.»

Vid fullmäktiges berörda skrivelse var fogat protokollsutdrag rörande ärendets behandling inom fullmäktige, vilket är såsom *Bilaga A* bilagt detta utlåtande.

Utskottet, som besiktigat det s. k. Stora stenhuset vid Tumba bruk, kan för sin del vitsorda behovet av de reparations- och moderniseringsarbeten inom fastigheten, vilka av fullmäktige föreslagits. Utskottet har emellertid icke kunnat undgå att finna kostnaderna för ombyggnadsarbetena, vilka beräknats till 150 000 kronor eller icke mindre än omkring 3 000 kronor per eldstad, väl höga. På grund härav har utskottet hyst viss tvekan, huruvida ifrågavarande arbeten borde komma till utförande. Då emellertid byggnaden, som är stabilt uppförd och efter reparationen torde kräva jämförelsevis små underhållskostnader, tillgodoser ett stadigvarande bostadsbehov samt dessutom äger ett visst kulturhistoriskt intresse såsom byggnadsminnesmärke, har utskottet icke velat motsätta sig bifall till det föreliggande ombyggnadsförslaget. Utskottet förutsätter emellertid, att möjligheterna till nedbringande av ombyggnadskostnaderna noga tillvaratagas, så att desamma i varje fall icke komma att överstiga det beräknade beloppet.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning, må bemyndiga fullmäktige att i huvudsaklig överensstämmelse med vad fullmäktige förordat låta utföra reparations- och moderniseringsarbeten inom det s. k. Stora stenhuset vid Tumba bruk samt att för ändamålet av riksbankens medel taga i anspråk ett belopp av högst 150 000 kronor.

Stockholm den 25 maj 1938.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Ehrnberg, Berling, Holmström, Friggeråker, Bjurström**, *Nilsson* i *Mölndal, Sundvik* och *Leander*;

från andra kammaren: herrar *Holmgren, Lovén, Paulsen**, *K. A. Westman, Gustavson* i *Västerås, Osberg, Eriksson* i *Sandby** och *Henriksson*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Utdrag av protokoll hos fullmäktige i riksbanken den 28 april 1938.

Närvarande: vice ordföranden herr *Rooth*, herrar *Amné, Stendahl, Nilsson, Jonsson, Örne, Magnusson* ävensom herr *Wallberg*.

§ 9.

Företogs till förnyad behandling det under § 3 i allmänna protokollet för den 21 innevarande april senast antecknade och då bordlagda ärendet rörande ombyggnad av det s. k. Stora stenhuset vid Tumba bruk.

Inspektören för Tumba bruk herr *Jonsson* hemställde, att fullmäktige i ärendet måtte avlåta skrivelse till bankoutskottet i enlighet med nu föreliggande förslag.

Herr *Stendahl* anförde:

»För att med någorlunda säkerhet kunna beräkna kostnaderna för ombyggnad av ett gammalt hus måste enligt min mening icke endast ritningar utan även en detaljerad arbetsplan föreligga. Utan en dylik plan samt uppgift på vilka massor och ytor som skola behandlas och utan uppgift om å-priser är det enligt min mening omöjligt att fastställa kostnaderna för en ombyggnad eller avgöra huruvida ett begärt pris för en dylik ombyggnad är skäligt eller icke.

En utredning av ovanstående art saknas i detta fall och anser jag mig därför icke kunna biträda föredragandens yrkande om att begära ett anslag av Kr. 150 000: — till ifrågavarande ombyggnad.»

Övriga fullmäktige förenade sig med föredraganden.

Fullmäktige hade alltså beslutat att i enlighet med föredragandens förslag till bankoutskottet avlåta skrivelse enligt registraturet.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Ur protokollet:

Jacob Hagströmer.